

Deze nota betreft het thema '[waterkwaliteit]'
Rijnland zorgt voor schoon en gezond water voor mens en natuur, nu én in de toekomst. We beheren en onderhouden het watersysteem in o.m. meren, plassen, agrarische polders, het stedelijk gebied, en natuurgebieden.

[Film waterkwaliteit]

VV-besluitnota

Registratienummer:
19.022013

De verenigde vergadering

besluit:

1. een uitvoeringskrediet van € 9.000.000 beschikbaar te stellen voor de aanleg van een slibvang en een natuurzone in de noordelijke plas van de Langeraarse plassen.

Context

De Langeraarse plassen maken onderdeel uit van de voor de KRW2-periode geprioriteerde waterlichamen. Op 2 november 2016 is door de VV een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld om waterkwaliteitsmaatregelen voor de Langeraarse plassen verder te onderzoeken en uit te werken. In maart 2017 is een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld om luwte-maatregelen te nemen en natuurvriendelijke oevers aan te leggen op de zuidelijke plas. Daarbij was de VV expliciet van mening dat daarnaast ook gewerkt moest worden aan de fysisch-chemische waterkwaliteit en het slibprobleem in de plassen.

In de Langeraarse plassen ligt gemiddeld circa 0,5 meter slib, dat voor een groot deel bestaat uit verweerd veen. In totaal gaat het hier om circa 800.000 m3 baggerspecie. Deze baggerspecie zorgt niet alleen voor problemen voor de gebruikers van de plassen, maar ook voor een zeer slecht doorzicht wat de ecologische ontwikkeling beperkt. Rijnland is eigenaar van ongeveer twee derde van het oppervlak van de plassen. Het overig deel is in eigendom bij particulieren.

In het college van D&H van 6 februari 2018 is uitgebreid opiniërend gesproken over de aanpak van het slibprobleem in de Langeraarse Plassen (17.123097). Hierbij zijn aan het college vier opties voorgelegd:

1. Geen verdere waterkwaliteitsmaatregelen Langeraarse plassen
   of
2. Aanleg van een slibvang in de noordelijke plas
   of
3. Aanleg van luwte-eilanden in beide plassen
   of
4. Combinatie: Slibvang in de noordelijke en luwte-eilanden in de zuidelijke plas.

Het college heeft toen gekozen voor de combinatie van beide (optie 4). Dit op basis van de volgende overwegingen:

- Voor het behalen van de KRW-doelen is het wenselijk om in ieder geval te proberen met de slibvang de noordelijke plas van een definitieve oplossing te voorzien. Er werden hiervoor kosten tussen de € 5.000.000 en € 7.000.000 voorzien.
- De omgeving was teleurgesteld dat de slibvang voor alleen de noordelijke plas al zo duur is. Zij stelden voor legakkers/luwte eilanden aan te leggen om meer luwte op zuidelijke plas te krijgen. Dit zou dan moeten gebeuren met grond uit de plassen, wat leidt tot verdiepingen die opgevuld worden met slib zodat de slibproblemen afnemen.

Inmiddels is duidelijk dat de aanleg van legakkers/luwte eilanden in de zuidelijke plas niet wordt gesteund door een deel van de omwonenden en gebruikers. Daarom vallen we met deze kredietaanvraag voorlopig terug op de optie dat Rijnland eerst werkt aan de fysisch-chemische waterkwaliteit in de noordelijke plas. Daarvoor heeft immers al veel onderzoek en voorbereiding plaatsgevonden. Verder uitstel is niet wenselijk omdat de uitvoering van KRW2-maatregelen anders nog jaren doorloopt in de KRW3-periode, wat diverse problemen met financiering en personeelsinzet met zich meebrengt.

Op dit moment is Rijnland een nieuwe verkenning gestart om tot een gedragen voorstel voor de zuidelijke plas te komen. Van de gemeente Nieuwkoop wordt verwacht dat zij hieraan bijdraagt en hierbij een actieve rol pakt.

Argumenten

1.1 Kaderrichtlijn waterdoelstellingen

Vanuit de KRW staat Rijnland aan de lat om de doelen zowel voor de fysisch-chemische als de ecologische waterkwaliteit te behalen. Maatregelen om de aanvoer van nutriënten te beperken zijn inmiddels uitgevoerd. Hierdoor zal de komende jaren een gestage verbetering te verwachten zijn. De slibvang zal het extreem slechte doorzicht (fysisch-chemische kwaliteit) verbeteren omdat het voor meer lichtinval zorgt. Dit geeft de onderwater-flora een kans zich te ontwikkelen (ecologische waterkwaliteit). Daarnaast krijgen de aquatische flora en fauna de ruimte met een natuurzone die qua oppervlak het equivalent is van meer dan 12 kilometer natuurvriendelijke oever.

1.2 Werking van een slibvang

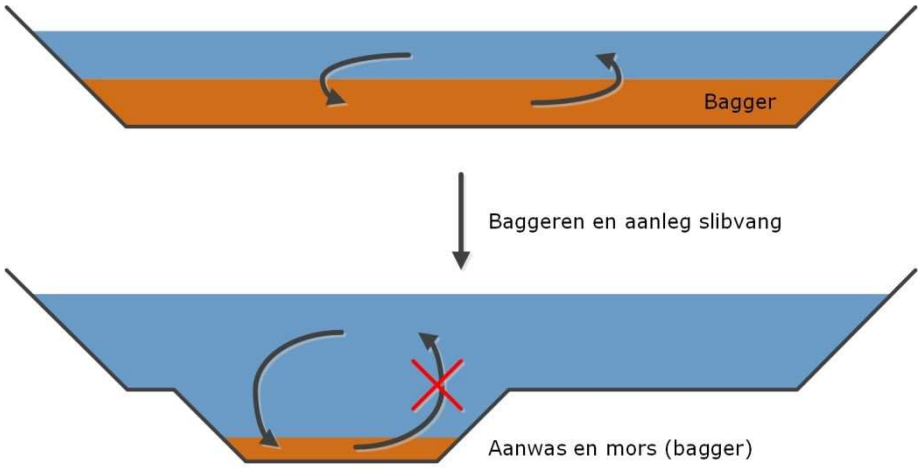
Om het ontwerp en de effectiviteit te beschouwen heeft Rijnland aan nationale experts advies gevraagd. Het resultaat van deze expertsessies komt op het volgende neer:

- De slibvang is een beproefd principe;
- Er zal sprake zijn van een constante afvang van zwevend stof uit de plas en daarmee een plas met een veel beter doorzicht;
- Dit effect zien we bij diepe putten, maar ook bij zand- en slibvangen in riviersystemen.

Het onderzoek heeft zich in eerste instantie gericht op aanleg van de slibvang door het verwijderen van diepgelegen zandlagen. Deze optie is als niet haalbaar beoordeeld vanwege de verstoring van de afsluitende bodemlagen waardoor negatieve grondwater effecten optreden (zoals wegzijging naar en opbarsting in de naast gelegen diepe polders).

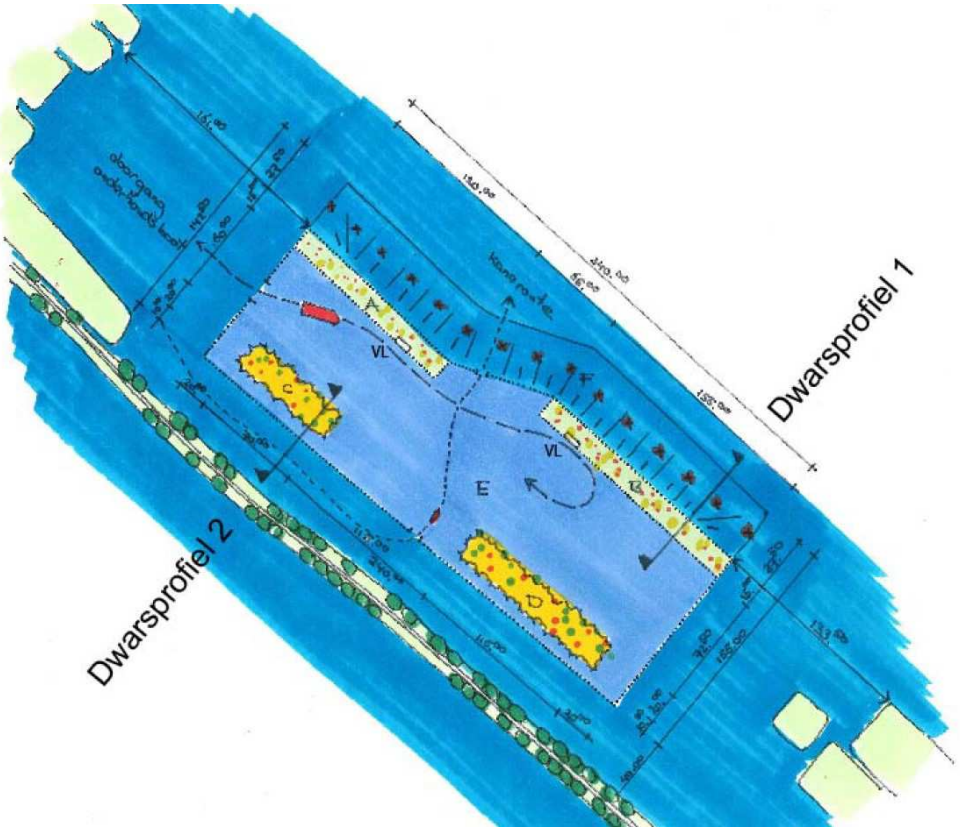
Problematiek

Om het zwevendstofgehalte terug te brengen en te zorgen dat het doorzicht ook op langere termijn goed blijft, wordt voorgesteld om de noordelijke plas te baggeren (ca. 450.000 m3) en een slibvang aan te leggen (ca. 100.000 m3). De slibvang zorgt dat het achtergebleven slib na het baggeren en de baggeraanwas wordt afgevangen.

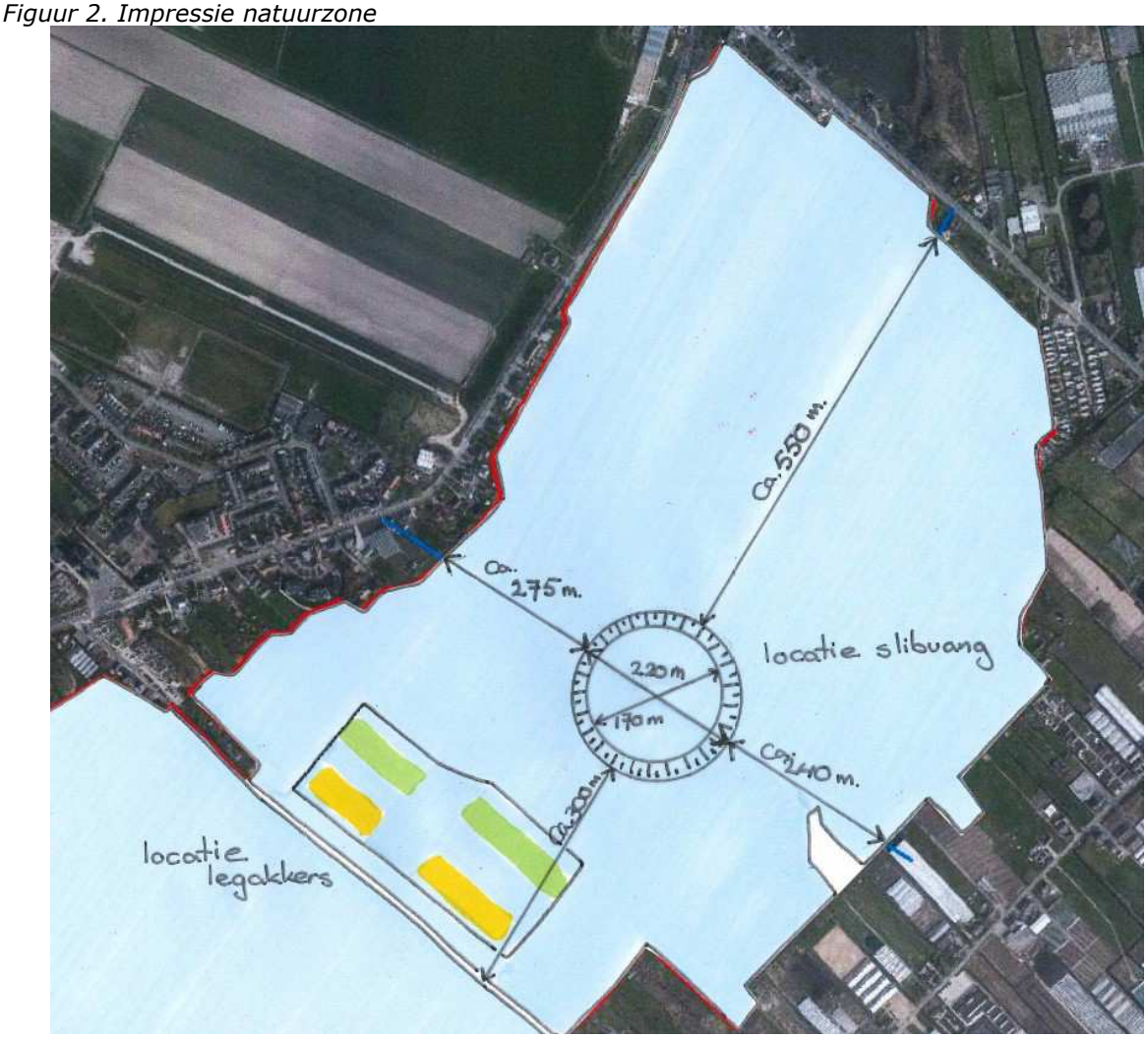

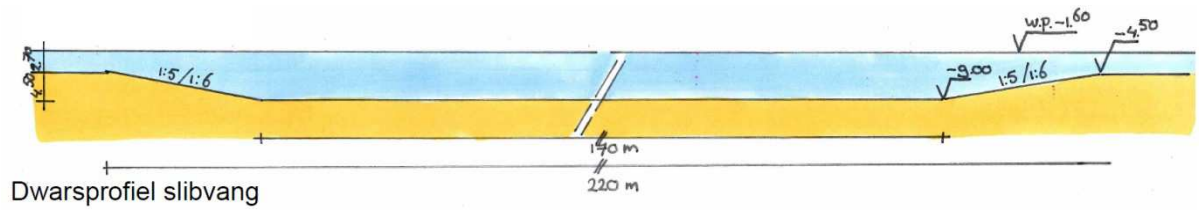
Figuur 1. Werking slibvang

De vrijkomende grond uit de slibvang wordt gebruikt om een natuurzone in te richten van ca. 38.000 m2 met verondiepingen en twee legakkers. Hiermee voorkomen we grondtransport en hergebruiken we het materiaal. Hier krijgen oever- en ondergedoken waterplanten meer ruimte en wordt de ecologische kwaliteit sterk verbeterd. De legakkers zorgen voor een mooie ruimtelijke inpassing en worden bijvriendelijk ingericht.

Figuur 2. Impressie natuurzone

Figuur 3. Ontwerp slibvang (bovenaanzicht en dwarsdoorsnede)

1.3 Werk met werk en duurzaamheid

De aanleg van een natuurzone zoals hier wordt voorgesteld is normaal gesproken alleen mogelijk met de kostbare en veel uitstoot veroorzakende aanvoer van grond van elders. Hier maakt de vrijkomende grond van de fysisch-chemische maatregel (slibvang) de aanleg van de ecologische

maatregel (natuurzone) relatief goedkoop zonder veel transportbewegingen. Daarnaast is gekozen voor een natuurzone en niet de aanleg van natuurvriendelijke oevers waardoor fors bespaard wordt (factor 10) op strekkende meters aan palenrijen en schotten.

1.4 Van buiten naar binnen
Voorliggend voorstel is gemaakt in nauwe samenwerking met de werkgroep Langeraarse plassen. Hier hebben 10 overheden en verenigingen zitting waardoor de belangen van de omgeving goed terugkomen in het ontwerp. De algemene wens is een verbetering van de waterkwaliteit, maar ook het oplossen van de baggerproblematiek, zo min mogelijk uitzichtverlies, goede ruimtelijke inpassing en ruimte voor de surfers op de plas.

1.5 Financiële dekking is voorzien in het MJP
Voor KRW fase 2 is in totaal reeds € 8.155.000 aan krediet beschikbaar gesteld, wat het totaalkrediet nu brengt op € 17.155.000. KRW fase 2 is met de status onderhanden werk opgenomen in de Programmabegroting 2019 voor in totaal €12.100.000. In het MJP 2020-2023 zal de raming voor KRW fase 2 met € 4.000.000 worden verhoogd (voor het jaar 2022). Verder wordt de raming van KRW fase 3 verlaagd met € 4.000.000, waardoor deze kredietaanvraag niet leidt tot aanvullende tariefs-consequenties. Dat zal niet leiden tot consequenties voor het KRW3 programma. Het project loopt naar verwachting tot en met 2022.

Uitgaande van een afschrijvingstermijn van 20 jaar, bedragen de kapitaallasten van deze kredietaanvraag in het eerste afschrijvingsjaar € 599.200. De uit het krediet voortvloeiende exploitatiekosten komen volledig ten laste van de taak watersysteembeheer.

De consequenties voor de belastingtarieven zijn als volgt:

Ingezetenenomslag	€ 0,57	per woonruimte,
Omslag gebouwd	0,00011%	in % van de WOZ waarden,
Omslag natuur	€ 0,03	per hectare,
Omslag ongebouwd overig	€ 0,47	per hectare

1.6 Mogelijke subsidie van de provincie
Voor het project zal een POP-subsidie via de provincie aangevraagd worden voor 50% van de uitvoeringskosten. Het betreft hier gelden die vrijkomen als er sprake is van onderuitputting van het fonds. Onderuitputting van POP-budgetten kwam in eerdere tranches veel voor en leidde dan tot herverdeling van POP-middelen tussen provincies, waarbij provincies met nog openstaande aanvragen veel kansen gehonoreerd zien. In 2023/24 zal duidelijk zijn of er sprake is van POP-subsidie voor dit project en of er ook daadwerkelijk voldoende van het fonds resteert om 50% van de uitvoeringskosten bij te dragen. In de kapitaallastenberekening en de tariefsconsequenties, weergegeven onder 1.6, is geen rekening gehouden met een mogelijke opbrengst uit subsidies. Via de voortgangsrapportages (Burap) zal het bestuur t.z.t. op de hoogte gebracht worden van de subsidietoekenning.

1.7 Recreatief medegebruik
De natuurzone wordt afgesloten voor pleziervaart om verstoring en schade te beperken, maar toegankelijk gemaakt voor kano’s en schaatsers. Verder geeft de toren op het recreatie-eiland langs het Kerkpad, mede mogelijk gemaakt door Rijnland, zicht op de natuurzone.

Risico's

1.1 Onduidelijkheid over de exacte mate van waterkwaliteitsverbetering van de Langeraarse Plas
De aanleg van de slibvang zal zeker effect sorteren op de waterkwaliteit. Het volume, de ligging en de diepte zijn goed onderbouwd op basis van expert judgement, maar de exacte reductie in zwevend stof is niet te voorspellen. Of hiermee de door Rijnland geformuleerde KRW2-doelstelling voor dit waterlichaam wordt bereikt, is ook niet zeker. Uitvoering van kostbare maatregelen, waarna mogelijk het effect tegenvalt, levert voldoende onderbouwing op voor een aanpassing van de KRW-doelstelling voor dit waterlichaam en toelichting richting Rijk en Brussel.

1.2 Ontwikkelingen wetgeving op het vlak van PFOS/PFOA die het bestemmen van de bagger kostbaar maken
De Langeraarse Plassen liggen niet in het PFOS risicogebied en de verwachting is dat er geen gehaltes boven de achtergrondwaarde worden aangetroffen, maar het beleid en de regelgeving rondom PFOS/PFOA zijn sterk in ontwikkeling. Het benodigde onderzoek wordt dit jaar uitgevoerd en de verwachting is dat ook dit jaar er nog duidelijkheid komt over het beleid.
Indien de beoogde bestemming van de vrijkomende baggerspecie (grotendeels weilanddepots) niet meer mogelijk is als gevolg van PFOS/PFOA, moet gedacht worden aan een verhoging van de projectkosten van vele miljoenen (ruwe schatting 5-15 miljoen euro). Als het risico optreedt dan wordt het project niet uitgevoerd.

1.3 Werkzaamheden op gronden van derden
Een deel van de werkzaamheden vindt plaats op gronden van derden. Deze gronden zijn in de voorbereiding aangekocht of de benodigde kwalitatieve verplichtingen zijn afgesloten.

1.4 Mer-procedure
Er wordt op het moment bepaald of een Mer-procedure doorlopen dient te worden voor dit project. De kosten hiervoor kunnen binnen het krediet opgevangen worden, maar het zorgt wel voor een vertraging van 1 à 2 jaar. Vooralsnog is het beeld dat er geen volledige procedure doorlopen dient te worden.

1.5 Beïnvloeding grondwaterstanden in de omgeving
Het graven van een diepe put kan zorgen voor kortsluiting tussen verschillende watervoerende bodemlagen. Het zou in dit geval kunnen leiden tot verhoogde druk in het diepe grondwater met als mogelijk gevolg kwel en opbarsting van de bodem in de dieper gelegen polders in de omgeving. Dit is de reden dat er niet gekozen is voor zandwinning in de diepere bodemlagen, maar voor het ontgaven van de bovenste bodemlagen. Er wordt ontgraven in de deklaag (afsluitende bodemlaag), maar de resterende dikte van de deklaag is voldoende om de toename van de wegzijging tot verwaarloosbare hoeveelheden te beperken.

1.6 Stabiliteit van de oevers van de Noordplas
De aan te leggen slibvang blijft op meer dan 100 meter van de oevers van de plas en met een verdieping van 4,5 meter is geen effect op de oever te verwachten.

1.7 Onderhoudskosten
Zowel de slibvang als de natuurzone zal onderhouden moeten worden. De slibvang zal eens in de 20-40 jaar gebaggerd moeten worden, afhankelijk van de aanwas. De jaarlijkse kosten hiervoor worden geraamd op circa € 25.000 per jaar.